

EDITORIAL: JSME SVĚDKY LABUTÍ PÍSNĚ ANTROPOCENTRICKÉ SPRÁVY V EVROPĚ?

JAKUB HANDRLICA

UMĚLÁ INTELIGENCE MĚNÍ DNA VEŘEJNÉ SPRÁVY

„Zavedení automatizovaných postupů mění samotné DNA veřejné správy.“ Tímto pregnančním konstatováním je uvedena monografie Simony Demkové s názvem *Automated Decision-Making and Effective Remedies*, vydaná v britském vydavatelství Edward Elgar v roce 2023.¹ V citovaném konstatování je zachycena podstata proměny, kterou v současnosti na vlastní oči sledujeme.

Charakteristickým rysem veřejné správy tradičně bylo, že vůči jednotlivci jednala úřední osoba. Tou byla, a v současnosti i pořád je, živá lidská bytost, která, nadána vlastním rozumem, disponuje adekvátním vzděláním a zkušenostmi a současně za svá jednání nese odpovědnost (disciplinární, občanskoprávní atd.). Správa věcí veřejných byla tedy tradičně koncipována jako správa antropocentrická, tzn. vykonávaná lidskými bytostmi (ze starořeckého ὁ ἄνθρωπος = člověk). Na tom nic nezměnil technologický pokrok uplynulých desetiletí – nahrazení psacích strojů psaním na počítači, postupné nahrazení doručování písemností prostřednictvím státní pošty doručováním do datových schránek nebo nahrazení osobního kontaktu mezi úřední osobou a jednotlivcem kontaktem realizovaným informačními technologiemi.

Zavedení umělé inteligence do jednání veřejné správy je ovšem fenoménem, který se výše uvedeným technologickým posunům vymyká.² Umělá inteligence je již v současnosti schopná realizovat jak rutinní, tak i komplikovanější druhy jednání, včetně koncipování normativních aktů (právních předpisů) a rozhodnutí v individuálních věcech. Otázkou tedy není, zda umělou inteligenci do veřejné správy zavádět. Její zavedení se totiž jeví jako neodvratné – v opačném případě by veřejná správa v používání nových technologií nebyla rovnocenným partnerem soukromému sektoru. Současně je skutečností, že v blízké budoucnosti lze očekávat další dynamický rozvoj v této oblasti a také nové, mnohem sofistikovanější formy ne-lidské inteligence.³

¹ DEMKOVÁ, S. *Automated Decision-Making and Effective Remedies: The New Dynamics in the Protection of EU Fundamental Rights in the Area of Freedom, Security and Justice*. Cheltenham: Edward Elgar, 2023, s. 1.

² WILLIAMS, R. Rethinking Administrative Law for Algorithmic Decision Making. *Oxford Journal of Legal Studies*, 2022, Vol. 42, No. 2, s. 468–494.

³ FENWICK, M. – VERMEULEN, E. A Roadmap for Living & Working with Intelligent Machines. In: GLASER, H. – WONG, P. (eds.). *Governing the Future Digitalization, Artificial Intelligence, Dataism*. Milton Park: Routledge, 2025, s. 123.

Spíše, než zda umělou inteligenci do veřejné správy zavádět, je tedy otázkou, které lidské činnosti umělou inteligencí nahradit, a které naopak rezervovat jako výlučnou agendu lidských bytostí. Právo se této otázce v nedávném období intenzivně věnovalo. V r. 2024 publikovala Rada Evropy 3. vydání své publikace *Administration and You*, které obsahuje⁴ doporučení pro národní legislativu a příklady dobré praxe při zavádění umělé inteligence do jednání veřejné správy. V řadě evropských států již byla aplikace umělé inteligence inkorporována i do právních úprav správního řízení. Příkladem může být například španělská úprava (zákon 40/2015), která automatizované správní jednání (*la actuación administrativa automatizada*) definuje jako „jakýkoli úkon nebo činnost, kterou veřejná správa provádí výhradně elektronickými prostředky v rámci správního řízení a na které se přímo nepodílela úřední osoba“ (čl. 41.1.).⁵ Faktem tedy je, že „jednání ne-lidské inteligence“ již není jenom technologickou skutečností, ale vstupuje do světa veřejného práva jako právem definovaný pojem.⁶

UMĚLÁ INTELIGENCE JAKO VÝZVA PRO NAUKU SPRÁVNÍHO PRÁVA V EVROPĚ A U NÁS

Tento editorial je psán v době, kdy je nejenom na pražské právnické fakultě intenzivně diskutována otázka, jaký je význam a úkol právní nauky.⁷ Jeden z přístupů pléduje pro to, že právní nauka má na prvním místě, nebo výlučně sloužit potřebám vnitrostátní aplikace práva. Opačný přístup volá primárně po zapojení se do mezinárodního akademického diskursu a publikování v žurnálech s vysokým impaktem.

Tato diskuse je současně výzvou i pro nauku správního práva. Ve světle výše uvedených technologických výzev si správní právo jako akademická disciplína u nás nemůže vystačit s výlučně vnitrostátním přístupem. Aby nauka správního práva mohla objektivně přispět do vnitrostátní diskuse o tvorbě, obsahu a následné aplikaci nové legislativy v oblasti zavádění umělé inteligence, musí současně aktivně participovat na mezinárodním diskursu o tomto fenoménu a čerpat z jeho závěrů.

Umělá inteligence je totiž charakteristická svojí všudypřítomností a není tak vázána na konkrétní jurisdikci, nebo jurisdikce. Současně nauka správního práva musí být otevřena komparativnímu a interdisciplinárnímu přístupu, který reflektuje nejenom

⁴ Council of Europe (ed.). *Administration and You: A Handbook: Principles of administrative law concerning the relations between individuals and public authorities*. 3rd ed. Strasbourg: Council of Europe, 2024.

⁵ „Se entiende por actuación administrativa automatizada, cualquier acto o actuación realizada íntegramente a través de medios electrónicos por una Administración Pública en el marco de un procedimiento administrativo y en la que no haya intervenido de forma directa un empleado público.“ Pro srovnání lze uvést, že německá právní úprava (§ 35a německého správního řádu) o absenci úřední osoby – lidské bytosti nerefereuje a zcela lakonicky uvádí, že správní akt může být vydán zcela automaticky, pokud je to povoleno zákonem a není zde prostor pro uvážení („Ein Verwaltungsakt kann vollständig durch automatische Einrichtungen erlassen werden, sofern dies durch Rechtsvorschrift zugelassen ist und weder ein Ermessen noch ein Beurteilungsspielraum besteht.“).

⁶ GAMERO CASADO, E. Automated Decision-Making Systems in Spanish Administrative Law. *Ceridap*. 2023, Vol. 4, N. 1, s. 26–27.

⁷ Srov. k tomu zvláštní číslo časopisu *Jurisprudence*. 2025, roč. XXXIV, č. 4–5.

aktuální poznatky humanitních a společenských věd, ale i věd přírodních a technických. Tak k problematice přistupují i akademici, kteří se správnímu právu v současnosti věnují na renomovaných univerzitách v západní Evropě.

Již v r. 2020 bylo téma automatizace ve správním právu zařazeno jako zvláštní kapitola do *Oxford Handbook of Comparative Administrative Law*.⁸ V r. 2022 vyšlo zvláštní číslo časopisu *European Review of Digital Administration & Law*, které tematizovalo problémy automatizace ve správním právu z perspektivy principu dobré správy. V r. 2023 vyšlo zvláštní číslo časopisu *Ceridap – Rivista Interdisciplinare sul Diritto delle Amministrazione Pubbliche*. To bylo věnováno právním úpravám automatizovaných postupů v italském, německém, španělském, estonském a v rakouském právu. Problematice automatizace rozhodovacích činností bylo věnováno i první číslo žurnálu *European Journal of Risk Regulation* v r. 2025. Tyto publikace jsou inspirací i pro tuzemskou nauku správního práva a pro články zveřejněné v tomto čísle časopisu *AUC Iuridica*.

PŘEDSTAVENÍ TOHOTO ČÍSLA

Pražská katedra správního práva má ambici do tohoto celoevropského diskursu o automatizovaných postupech přispět. V době, kdy bylo umožnění „*automatizovaných úkonů bez účasti úřední osoby*“ předmětem projednání v parlamentním procesu⁹ i u nás, pražská katedra správního práva zorganizovala 1. česko-slovenské sympozium o výzvách umělé inteligence pro správní právo s podtitulem *Co roboty rozhodovat ne- necháme?*. Cílem sympozia bylo přenést nastíněný mezinárodní diskurs i do našeho právního prostředí a v návaznosti na něj identifikovat limity pro zavádění „*jednání ne-lidské inteligence*“ v budoucí právní úpravě u nás. Hlavním poselstvím sympozia totiž je, že zavádění umělé inteligence, a s tím spojená modernizace veřejné správy, musí přinést prospěch pro ty, jimž má veřejná moc sloužit, a nikoliv být jednotlivci na újmu jeho práv. Vláda práva nesmí být nahrazena vládou technologií.

⁸ FINCK, M. Automated Decision-Making and Administrative Law. In: CANE, P. – HOFMANN, H. – IPE, E. – LINDSETH P. (eds.). *Oxford Handbook of Comparative Administrative Law*. Oxford: Oxford University Press, 2020, s. 656–676.

⁹ Tisk č. 845/0 obsahoval návrh nového § 15a správního řádu, a to v následujícím znění: „(1) *Nevyžaduje-li povaha projednávání věci, ochrana práv dotčených osob nebo ochrana veřejného zájmu, aby úkon v řízení provedla úřední osoba, lze úkon provést automatizovaně bez účasti úřední osoby. Úkon nelze tímto způsobem provést zejména v případě, že vyžaduje užití správního uvážení nebo jde o rozhodnutí o opravném prostředku.* (2) *Pokud je náležitostí úkonu podle tohoto zákona podpis úřední osoby, zabezpečí se jeho písemné vyhotovení způsobem zajišťujícím integritu a původ dat, jde-li o úkon provedený způsobem podle odstavce 1 v elektronické podobě; jinak se ustanovení tohoto zákona, která stanoví jako náležitost úkonu podpis úřední osoby, nepoužijí. Pokud je náležitostí úkonu podle tohoto zákona uvedení údajů o úřední osobě, uvede se v případě úkonu provedeného způsobem podle odstavce 1 pouze údaj o tom, že byl proveden automatizovaně bez účasti úřední osoby*“ [Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. Návrh poslanců Tomáše Dubského, Milady Voborské, Martiny Ochodnické, Jiřího Havránka a Jiřího Carbola na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s podporou spolupráce obcí, sněmovní tisk 845/0. 2025, 9. volební období].

Na stránkách tohoto časopisu bylo o sympoziu již informováno¹⁰ a nyní *AUC Iuridica* přináší písemné verze příspěvků přednesených na sympoziu. Sekce věnovaná tomuto sympoziu je uvedena mým příspěvkem zaměřeným na otázku, zda nasazení umělé inteligence má potenciál stát se v budoucnu nástrojem harmonizace v oblasti správního práva procesního.

Autorem druhého příspěvku je prof. JUDr. Radomír Jakab, Ph.D., z košické právnické fakulty, který přispěl článkem, věnovaným vzájemnému vztahu použití umělé inteligence a rozhodování v rámci správního uvážení (správní diskrece). Na tento příspěvek navazuje stať JUDr. Ing. Josefa Staši, CSc., z pražské právnické fakulty, analyzující nasazení umělé inteligence ve veřejné správě přes prisma konceptu dobré správy.

Doc. JUDr. Zuzana Hamuláková, Ph.D., a doc. JUDr. Matej Horvat, Ph.D., z bratislavské právnické fakulty se ve svém příspěvku věnují otázce limitů pro nasazení umělé inteligence při výkonu správního trestání. Na jejich článek vhodně navazuje příspěvek doc. JUDr. Olgy Pouperové, Ph.D., z olomoucké právnické fakulty, který je věnován ochraně procesních práv těch jednotlivců, vůči kterým bude ve veřejné správě jednat místo lidské úřední osoby umělá inteligence. Právě ochrana práv jednotlivce totiž stojí i v zahraniční odborné literatuře k tématu v samotném centru pozornosti.

Umělá inteligence je současně vnímána jako potenciální nástroj pro optimalizaci fungování veřejné správy. Tomuto tématu se ve svém anglicky psaném příspěvku věnují JUDr. Jan Nešpor, JUDr. Adam Jareš, Ph.D., a JUDr. Eliška Klimentová, Ph.D. Autoři působí jak na pražské právnické fakultě, tak i v Digitální a informační agentuře. Nastíněné téma je velice aktuální i s ohledem na aktuální diskusi o reformě systému státní služby.

1. česko-slovenské sympozium bylo koncipováno jako interdisciplinární. Proto je zde zařazen i příspěvek, týkající se civilní problematiky, kterou je odpovědnost za škody, způsobené umělou inteligencí ve službách veřejné správy. Jedná se o dílo týmu z trnavské právnické fakulty – doc. JUDr. Marianny Novotné, Ph.D., JUDr. Zuzany Adamové, Ph.D., a doc. JUDr. Michala Maslena, Ph.D. Sekce je uzavřena článkem prof. JUDr. Richarda Pomahače, CSc., z pražské právnické fakulty o potenciálu umělé inteligence pro správní soudnictví.

Autorky a autoři věří, že jejich příspěvky zaujmou nejenom širší akademickou obec, ale také právní praxi, která se dříve, nebo později s umělou inteligencí ve veřejné správě setká. V neposlední řadě věříme, že příspěvky z našeho sympozia budou zajímavé i pro soudce správních soudů, kteří budou bezpochyby s otázkou zákonnosti „jednání ne-lidské inteligence“ v blízké budoucnosti konfrontováni.

prof. JUDr. Jakub Handrlíca, Ph.D., DSc.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
jakub.handrlica@prf.cuni.cz
ORCID: 0000-0003-2274-0221

DOI: 10.14712/23366478.2026.1

¹⁰ HANDRLICA, J. – ŠOPKOVÁ, K. 1. česko-slovenské sympozium o výzvách umělé inteligence pro správní právo *Co roboty rozhodovat nenecháme?* *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2025, Vol. LXXI, č. 2, s. 229–233.